

Յիշատակութեան արժանի է 1922-ին հրաւիրուած երաժշտութեան մեծանուն մասնագէտ Լեւոն Չիլինկիրեանը, որ եօթը տարիներ վարեց դպրապետի և եկեղեցական երաժշտութեան դաստանդութիւնը Վարժարանէն ներս, մինչև հրաժարիլը:

Վերանորոգումը ճիգեր — Թորգոմ Պատրիարք Գուգակեան

1931-ին, Թորգոմ Պատրիարքի գահակալութեամբ, Ժողովուրդաց Վարժարանը և Ընծայարանը յատուկ խնամքի առարկայ կը դառնայ: 1932-ին տեսչութեան կը կոչուի Տիրան Վրդ. Ներսիսեան և 1934-ին ուսուցչութեան կը հրաւիրուին երկու մեծանուն մասնագէտներ. դրաքէտ և դրականագէտ Յակոբ Օշական և մանկավարժ-իմաստասէր Շահան Պէրպէրեան:

1932 Օգոստոս 7-ին, Վարդավաթի կերպիին, Թորգոմ Պատրիարք քահանայութեան կը կոչէ Նախարգ ձեռնագրութեան ընկերները: Եղիազար Սրկ. Տէրաւորեան կը վերակոչուի Տ. Եղիշէ, Սիմոն Սրկ. Մարտիրոսեան (Ասլանեան)՝ Տ. Հայրիկ, Յակոբ Սրկ. Տէրվիշեան՝ Տ. Տիրայր և Ղազարոս Սրկ. Տիրաւորեան (Ղազարեան)՝ Տ. Ասողիկ:

Ժողովուրդաց Վարժարանը պատկանելի իր ուսուցչական կազմով, գլխավորութեամբ նոյնինքն Թորգոմ Պատրիարքին, կը հասնի կրթական բարձր մակարդակի: Ուշագրաւ է որ Ընծայարանի գոտարաններուն մէջ դաստանդութեան լեզուներուն թիւը կը հասնի վեցի. Հայերէն, Անգլերէն, Արաբերէն, Պարսկերէն, Եբրայերէն և Յունարէն:

1934-ի Յուլիս 15-ին, Թորգոմ Պատրիարք կը ձեռնագրէ չար ընծայաւորներ, Վարժարանի չրջանաւարտներէն. Հրանդ Սրկ. Մինասեան՝ վերակոչուած Տ. Պարոյր, Մարգիտ Սրկ. Աւետիսեան՝ Տ. Յուսիկ, Բարդէն Սրկ. Թուսայեան՝ Տ. Պսակ և Կարապետ Սրկ. Կրճիկեան՝ Տ. Միւռնոյ:

1935-ին, Թորգոմ Պատրիարք կը ձեռնագրէ երկու չրջանաւարտներ ևս. Արշակ Սրկ. Գալուստեան կը վերակոչուի Տ. Շնորհի և Յարութիւն Սրկ. Հատիտեան՝ Տ. Արթուր: Նոյն գոտարանի աշակերտներէն Թովմաս Սրկ. Ճէրէճեան ձեռնագրութիւն ընդունեց Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանէն Հալէպի մէջ և վերակոչուեցաւ Տ. Գեղի:

Յաջորդ տարին, մեծանուն Պատրիարքը կ'օծէ երկու ընծայացուներ ևս Ընծայարանի չրջանաւարտներէն. Աղաս Սրկ. Ինճոյեան կը վերակոչուի Տ. Հմայեակ և Նուար Սրկ. Թէրզեան (Սահակեան)՝ Տ. Ոսկի:

1920 թուականէն մինչև 1930, ապա տարիներու ընթացքին, Ժողովուրդաց Վարժարան ընդունուած են ութսուէն աշակերտներ, որոնցմէ քսանեկերեքը պատրաստ են Ընծայարանը և կատարած քահանայական գլխաւոր: Մնացեալներէն շատեր թողած են Վարժարանը Ժողովուրդացի քառամեայ դասընթացքի աւարտին, ճանաչման պատճառով կամ ճիւղանքութեան պատճառով: Սակայն Վարժարանը արտապահական քառամեայ չի յարմար չնկատուելով դրկուեցաւ Ս. Տեղեաց Ժողովուրդական կամ Գանձեղանակ նկատուելով Վրդ. Թորգոմ Թորգոմ զով դրկուեցաւ:

Տիրան Վրդ. Ներսիսեանի փեսայութեան որով հասած պատկարելի այս հոռնձքը ունեցաւ իր տկարացումները. երեքը դրժեցին իրկնց ուխտը, մին՝ Տ. Ոսկի Արեղան վաղամեղ վարժանեցաւ, զսկայն միւսները եղան մեծ աղէտին յաջորդող մեր Եկեղեցւոյ վերակառնութիւնը արաւմաւորող դէմքերը: Աստուծոյ է Տէր հանգեան Տ. Հայրկազուն Արք. Արքատեանը, Ժողովուրդի կաթ. Ս. Աթոռոյ և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի քան զաւանակաւ տարիներ, Տ. Պարգեկ Եպս. Վրթանէպետը, Երազմանքի Առաքելական Աթոռին Ժողովուրդի կաթ. քահանայ տարիներ, Տ. Երազման Եպս. Գոթոյ յաւանակներ, իբրեւ Ս. Աթոռին Միտան և Եպս. Դաւանակեան թիւին Առաջնորդ, երկուսը տարիներ, Տ. Առաքել Արք. Ղազարեանը, Ժողովուրդի կաթ. Մայրապետ Արեւելք, Ամերիկա և Եպս. իբրեւ Առաջնորդ Իրաքի մինչև իր մահը՝ 1978-ին, և Տ. Միւռնոյ Ս. Վրդ. Կրճիկեանը, հովուական պաշտօններ վարելէ ետք յամբարիկալ:

Մինչև այսօր, Ս. Աթոռէն ներս, ամբողջական նուիրումով իրենց պարտականութիւնը կը շարունակեն Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքը և Ս. Աթոռոյս Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Առաջնեանը:

Ս. Աթոռին ծառայելէ ետք որոշ տարիներ, այժմ զանազան երկրամասերու հայութեան կը ծառայէ՝ Գերշ. Տ. Սիոն Արք. Մանուկեանը՝ Ատենապետ Գերագոյն Հոգևոր Խորհուրդի, երկար տարիներ պաշտօնավարելէ ետք իբրև հովիւ և ապա Առաջնորդ Ամերիկայի մէջ, Գերշ. Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանը՝ Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արևմտեան Եւրոպայի, քսանհոթ տարիներէ ի վեր, Հոգշ. Տ. Տիրոյր Մ. Վրդ. Տէրվիշեանը՝ հովիւ ի Լոս Անճելըս և այժմ քաջուած, Գերշ. Տ. Պսակ Արք. Թումայեանը՝ իբրև Կաթողիկոսական Պատուիրակ յԱնգլիա, այժմ քաջուած թերջապէս՝ Ամենապատիւ Տ. Շնորհ Արքեպս. Գալուստեանը, Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ:

Գերշ. Տ. Զգոն Եպս. Տէր Բակոբեան քաջուած կ'ապրի Ամերիկայ, տարիներ պաշտօնավարելէ ետք իբրև հովիւ Ամերիկայ և Միլանո, իսկ Գերշ. Տ. Հմայեակ Եպս. Ինգոյեան այժմ անպաշտօն կ'ապրի յԱմերիկայ, վարելէ ետք հովուական պաշտօններ:

1920ական թուականներէն սկսեալ, բացի Միաբան Հայրերէ, ուսուցչական կազմին մէջ մինչև իրենց մահը (1936) պաշտօն վարած են Գրիգոր Մխալեան, իբրև ուսուցիչ հայերէնի և պատմական դասերու, և Արամ Խաչատուրեան՝ Գծագրութեան:

1937ին, Թորգոմ Պատրիարք Ժողովուրդաց Վարժարանի տեսչութեան կը կոչէ Տ. Եղիշէ Վրդ. Տէրաբեանը: Կրթական նոր ծրագիրով, ուսուցչական ճոխացած կազմով, որ կը հաշուէր, բացի նախորդներէն, պատրաստուած Միաբաններ, Տեսուչը, Տ. Սիոն Տ. Հայկազուն, Տ. Սերովբէ և Տ. Հայրիկ վարդապետները, վարժարանը իր քաջանախքէ կրթական ուղարկու նուաճումներ:

1938 Յուլիո 31ին, Թորգոմ Պատրիարք քահանայութեան կը կոչէ չորս չրջանաւորներ: Անդրանիկ Սրկ. Տոնիկեան (Պայրամեան) կը վերակոչուի Տ. Հայկաբե, Արմենակ Սրկ. Ոսկերչեան՝ Տ. Հրազդան, Խաչիկ Սրկ. Համալեան (Մանուկեան)՝ Տ. Կորիւն և Ազատ Սրկ. Երէցեան՝ Տ. Շահէ:

Հինգ տարիներ ծառայելէ ետք Ս. Աթոռին, Տ. Հրազդան և Տ. Շահէ կը հրաժարին իրենց Ուխտէն: Հոգշ. Տ. Հայկաբե Վրդ. ցարդ կը շարունակէ իր ծառայութիւնը Ս. Աթոռոյս, մի քանի տարիներու բացակայութենէ ետք յՆերսպ և յԱմերիկայ, իսկ Տ. Կորիւն Վրդ. քառասուն տարիներու պաշտօնավարութենէ ետք Ս. Աթոռէն ներս և Եթովպիա, իր մահկանացուն կ'ընքեց Երուսաղէմ 1978ին:

Դժուար օրեր — Մեծուպ Պատրիարք Նեանեան

1939ին, Յուլիո 23ին, երբ չկար այլևս Թորգոմ Պատրիարքը իր մեծվայելչութեամբ ձեռնադրելու համար Ընծայարանի նոր հունձը, իր աշակերտները, Ընտրեալ Պատրիարք Տ. Մեսրոպ Արք. Նշանեան քահանայութեան կը կոչէ Կարապետ Սրկ. Շիրինեան (Սիրունեան), որ վերանուանուեցաւ Տ. Կոմիսսա, Ժրոյր Սրկ. Մոզես (Ոսկանեան)՝ Տ. Գրիգոր, Վարդգէս Սրկ. Կեռոյեան (Տէրունեան)՝ Տ. Զաւեն և Յովսէփ Սրկ. Ապատեան՝ Տ. Բաբգէն, Աւետում Սրկ. Վարդանեան՝ Տ. Յակոբ և Աւետիք Սրկ. Մանուկեան՝ Տ. Թորգոմ:

Առնցմէ առաջին երեքը կը դրժեն իրենց ուխտը, թէև Տ. Կոմիսսա կը ներգաղթէ Հայաստան և երկար տարիներ կը ծառայէ Երևանի մէջ իբրև քահանայ և Պր. Գրիգոր Մազեան ցարդ կը ծառայէ Եկեղեցիին իբրև Սարկաւաթ Եւր. Եօրքի մէջ, ինչպէս կ'ընէ Պր. Վարդգէս Կեռոյեանը, Հարաւային Ամերիկայ Տ. Բաբգէն Արք. Ապատեան, կաղամբա Միաբանը Ս. Աթոռոյս, անխոնջ և իմաստուն ծառայախորհող թեմաք վարելէ ետք Խորաշէլի հայոց հովուութիւնը, քսան տարիներ եղաւ Կաթողիկոսական Պատուիրակ Հարաւային Ամերիկայի, ուր և վախճանեցաւ 1978ին:

Գերշ. Տ. Յակոբ Եպոս. Վարդանեան և Գերշ. Տ. Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեան վարելէ ետք զանազան տեսչութիւններ վանքին մէջ, այժմ կը գտնուին մին, Մարտիրոս, իբրեւ կաթողիկոսական Պատուիրակի Փոխանորդ Հարաւային Տրանսայի միւսը՝ իբրեւ Առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց Արեւելեան թեմին, բազմարդիւն պաշտօնավարութեամբ:

Համաշխարհային երկրորդ Պատերազմը և վանքին անտեսական տաղանապը կը նուազեցնեն թիւը աշակերտութեան: 1941ին, Մեսրոպ Պատրիարք կը ձեռնադրէ երկու Միտրաններ. Սարգիս Սրկ. Մուշեան կը վերակոչուի Տ. Յարութիւն և Դրանիկ Սրկ. Ղազարեան՝ Տ. Իսահակ:

Նոյն խումբի աշակերտներէն Արմէն Սրկ. Պուրսենսուզեան կը մեկնի Երուսաղէմ և ձեռնադրութիւն կ'ընդունի Կիլիկեան Աթոռէն, վերակոչուելով Տ. Բաբ. զեմ: Ասեմ մը Գալիֆորնիոյ Առաջնորդութիւնը վարելէ ետք, այժմ Տ. Բաբէն Եպս. Վարժապետեան կը դանուի Ուաշինկթըն:

Հոգշ. Տ. Յարութիւն Մ. Վրդ. Մուշեան մի քանի տարի ծառայելէ ետք Ս. Աթոռոյս ուսուցչական և այլ պաշտօններով, երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէ Պուլէնոս Այրէս, Արմէնի իբրեւ հոգեւոր հովիւ, Առաջնորդական Փոխանորդ, դպրոցի տեսուչ և ուսուցիչ: Հոգշ. Տ. Իսահակ Մ. Վրդ. Ղազարեան երկար տարիներ Ամերիկոյ ծառայելէ ետք, այժմ կը գտնուի Ազգայնագրի, Եգիպտոս, իբրեւ Առաջնորդական Փոխանորդ:

1930էն 1940ի վերջը, Ժառանգաւորաց Վարժարան ընդունուած են 118 աշակերտներ, որոնցմէ տասնըհինգը ոտացած են եկեղեցականի կոչում: Անոնց մէջ կը հաշուեն նաեւ Վահան Սէմէրճեան, որ ընդունուած է 1934ին իբրեւ աշակերտ և ձեռնադրութիւնը ոտանալէն ասդին (վերակոչուեցաւ Տ. Մեսրոպ), կը պաշտօնավարէ Ամերիկայի Արեւելեան թեմէն ներս:

Նոյն տարիներու Ժառանգաւորաց Վարժարանին և Հնժայրարանին աշակերտած օսներէն խումբ մը Սարկաւազներ հեռացան Վանքէն և քահանայ ձեռնադրուեցան Ամերիկայի մէջ: Ասոնք են. Անդրանիկ Սրկ. Աշէն, վերակոչուած Տէր Արեմ, Մինաս Սրկ. Գոսպարեան՝ Տէր Աննակ, Կարապետ Մկրտչան՝ Տէր Վարդան, Հրանդ Առաքելեան՝ Տէր Լեւոն, Լևոն Աթոռեան՝ Տէր Շահէ, Սարգիս Կտանեան՝ Տէր Կարէմ, Մանուկ Սրկ. Սմբատեան՝ Տէր Արթուր, Կարապետ Փափազեան՝ Տէր Տիրան և Յակոբոս Քէշիշեան՝ Տէր Արեմ (Պէյրութ): Երկու այլ աշակերտներ, Ժառանգաւորաց Վարժարանը միայն աւարտելէ տարիներ ետք քահանայ ձեռնադրուած են. մին՝ Մովսէս Գէորգեան, Եգիպտիէ, վերակոչուած Տէր Գաւիթի, միւսը՝ Տիրան Թաշճեան, վերակոչուած Տէր Մեսրոպ, յետոյ, Ամերիկայ. Նոյնպէս՝ Անդրանիկ Հալաճեան, չորս տարիներ ուսանելէ ետք, քահանայական ձեռնադրութիւն ընդունած է Տէր Գաւիթի անուամբ Ամերիկայի մէջ, ուր և կը ծառայէ այժմ իբրեւ ծխատէր քահանայ: Ասոնց ընկերներէն Հայաստան ներգաղթած Օհան Մարուքեան կը ձեռնադրուի և կը կոչուի Տէր Յովնան, և ցորդ կը ծառայէ Այրարատեան թեմէն ներս, վարելէ ետք Հոգեւոր Ճեմարանի տեսչութիւնը: 1947ին, Ժառանգաւորաց Վարժարանը աւարտած Մովսէս Ղազարեան կը ներգաղթէ Հայաստան և հոն՝ Մայր Աթոռի Հոգեւոր Ճեմարանը աւարտելէ ետք, կը ձեռնադրուի Տէր Մովսէս քահանայ և այժմ կը ծառայէ Ս. Գեղարդի վանքին մէջ:

Նոյն տարիներու օսներէն Սեփան Տէր Սեփանեան 1946ին կը ներգաղթէ Հայաստան, ուր և կը ձեռնադրուի վերակոչուելով Տ. Կոմիտաս, այժմ Գերշ. Տ. Կոմիտաս Արքեպս., Առաջնորդական Փոխանորդ Այրարատեան թեմին: Նոյն տարի Ժառանգաւորաց Վարժարանէն հայրենիք ներգաղթած Տիգրան Մարտիրեան կը շարունակէ իր ուսումը Էլմիթի Ճեմարանին մէջ և կը ձեռնադրուի վերակոչուելով Տ. Տիրալ: Այժմ Գերշ. Տ. Տիրայր Եպս. Մարտիրեան կը վարէ Առաջնորդական պաշտօնը Խուսմանիոյ և Պուլկարիոյ թեմերէն: Իսկ 1947ին Հայաստան ներգաղթ-

Իսկ փայլակ Անթապեան ևս իր ուսումը նորից ձեռնարանին մէջ աւարտելէ ետք ընդունելի քահանայական ձեռնադրութիւն և կ'անուանուի Տ. Մեսրոպ, օսկայն 1959 ին կը հրաժարի եկեղեցական առաջարկէն:

Հաջմապի օրեր — Կիւրեղ Պատրիարք Խորայեկեան

1944 ին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Հնծայարանի Տեսուչ Հոգշ. Տ. Եղիշէ Վրդ. Տէրաթեան կ'ընտրուի Լուսարարապետ և տեսչութեան կը կոչուի Հոգշ. Տ. Սերովբէ Վրդ. Մանուկեան: Մեսրոպ Պատրիարքին կը յաջորդէ Կիւրեղ Պատրիարք Խորայեկեան:

Պաղեստինը խռովող քաղաքական անհանգստութիւնը, որ յանգեցաւ 1948 ի գէպերուն, քայքայեց Վարժարանին կեանքը: Շահան Ռ. Պէրպէրեան կը հրաժարի և կը մեկնի Անթիլիաս: 1948 ին յանկարծամահ կ'ըլլայ Յակոբ Օշական:

1949 ին, մի քանի սաներ մնացած էին խռովայոյց Երուսաղէմի Վարժարանին մէջ, երբ անակնկալ կը վախճանի Կիւրեղ Պատրիարք, բանալով Տեղապահութեան երկար տարիները:

Տեղապահուերից Աւեմ. Տ. Եղիշէ Արեւաթ. Տէրաթեանի

1950 ին, սակաւաթիւ սաներէն մին՝ Պետրոս Սրկ. Գաղանճեան կ'ընէ իր ուխտը և ձեռնադրութեան անունով կը կոչուի Տ. Գարեգին: Պաշտօնավարելէ ետք Ս. Աթոռ մի քանի տարիներ, ան կը ծառայէ իր ծննդավայր Պոլսոյ մէջ Իրեւ Ս. Խաչ Դըպրեմանքի Տեսուչ և այժմ Գերշ. Տ. Գարեգին Եպս. կը վարէ Առաջնորդութիւնը Աւստրալիոյ Հայոց:

1951 ի Մայիս 27 ին, եկեղեցական աստիճան կ'ընդունին Գէորգ Սրկ. Զինչինեան, վերակոչուելով Տ. Զաւեն, Եղիս Սրկ. Զղջանեան՝ Տ. Անուեւան և Վառձապուհ Սրկ. Գապարաճեան՝ Տ. Վարուժան: Թէև Ժառանգաւորաց Հյուանխած և Հվկայաւած Հնծայարանէն, սակայն Ս. Աթոռին երկարօրէն ծառայած Գեղամ Սրկ. Գարեգին ևս նոյն օրը կ'ընդունի քահանայական ձեռնադրութիւն և կը կոչուի Տ. Կիւրեղ: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեմանքի Ստրկաւազներէն Յուլակ Սրկ. Մինասեան ևս կ'ընէ իր ուխտը և կը վերակոչուի Տ. Օշական:

Թէև Տեղապահ ընտրուած, սակայն տակաւին Տ. Եղիշէ Վարդապետ ընդունած չէր եպիսկոպոսութիւնը: Այս պատճառաւ, 1950 ի և 1951 ի ձեռնադրութիւնները կառարկեցին Մամբրէ Արք. Սիրունեան և երկրորդը՝ Գերշ. Տ. Խորէն Եպս. Բարսեան, այժմ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ:

Ձեռնադրեալներէն Գերշ. Տ. Զաւեն Եպս. Զինչինեան տարիներ ծառայելէ ետք Ս. Աթոռէն ներս, այժմ կը վարէ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդական պաշտօնը: Հոգշ. Տ. Անուշաւան Մ. Վրդ. Զղջանեան երկար տարիներ վարելէ ետք Ամմանի Հայոց հովուապետութիւնը, այժմ վերադարձած է Ս. Աթոռ, աւագանիական պաշտօնով: Հոգշ. Տ. Վարուժան Մ. Վրդ. Գապարաճեան երկար տարիներէ ի վեր կը վարէ Կովուսական պաշտօն Երեւանի մէջ: Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարեգին երկար տարիներէ ի վեր կը շարունակէ Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի Տեսչութիւնը և Սրբաւանդեց Նորդոքութիւններուն պատահականապէս պաշտօնը թմախնդրի հոգածութեամբ: Իսկ Հոգշ. Տ. Օշական Վրդ. Մինասեան մի քանի տարիներ հովուական պաշտօն վարելէ ետք յԱմերիկա, արկածի հետեւնեցով անշարժացած, կը շարունակէ քաջամար ծառայել իբրեւ երգչախումբի ղեկավար:

1952 ին, Վարժարանին Տեսուչը՝ Հոգշ. Տ. Սերովբէ Վրդ. Մանուկեան կը նշանակուի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի, և մինչև այդ՝ պաշտօնը կը վարէ իմաստուն ձեռնհրէցութեամբ: Ժառանգաւորաց Վարժարանի Տեսչականութիւնը կը յանձնուի Հոգշ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Աբրահամեանի, որ կը վարէ զայն մինչև իր մեկնումը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին՝ 1957 ին:

1954 Օգոստոսի 1ին, Վարդավառի Կիրակիին, Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Եղիշե Արքեպս. կը կատարէ առաջին իր ձեռնադրութիւնը և քահանայութեան կը կոչէ Սիմոն Սրկ. Սվանահանը զօր կանուանէ Տ. Շահան և Գէորգ Սրկ. Գրպրըսեանը՝ Տ. Վազգէն:

Յերոսէմ ալ տարբեր տեսչութիւններ կը վարեն Վանքէն ներս, մեկնելէ առաջ մին՝ իր ծննդավայրը Պոլիս և միւրը՝ Ամերիկա՝ Գերշ. Տ. Շահան Եպս. Սվանահան ընդունուէր ծառայութեամբ կը շարունակէ քորողական իր պաշտօնը Պոլսոյ մէջ, Տ. Վազգէն Եպս. Գրպրըսեան կը թողու Կաթողիկոսական իր կարգը, երբ Առաջնորդական Փոխանորդ էր Նիւ Եորք:

Նոյն շրջանի ուսանողներէն Ենովք Տէր Գալուստեան կը մեկնի իր ծննդավայրը՝ Պէյրութ և կը քահանայանայ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին մէջ, վերակոչուելով Տէր Մուսելի:

1957ի Յունիս 23ին, Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնին, քահանայական կոչում կը ստանան չորս ընթացաւորներ Գերշ. Տ. Տիրան Արքեպս. Ներսիսեանի ձեռքէն, Գրիգոր Սրկ. Սահակեան կը վերակոչուի Տ. Դաւիթ, Արմենակ Սրկ. Շիրվանեան՝ Տ. Արիս, Վարուժան Սրկ. Աբէլեան՝ Տ. Լեւոն և Կարապետ Սրկ. Գապագեան՝ Տ. Օհան:

Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեան Ս. Աթոռին ծառայելէ ետք, վարչական պաշտօններ վարեց Ամման և Կալկաթա՝ Յետոյ հաստատուեցաւ Լիոն, ուր կը վարէ Միջին Ֆրանսայի հովուականութիւնը, Գերշ. Տ. Արիս Եպս. Շիրվանեան իր ուսումը կատարելագործելէ ետք Անգլիոյ մէջ, ծառայեց Գալիֆորնիա, Ս. Էջմիածին և Գանատա՝ Հոգշ. Տ. Լեոն Վրդ. Աբէլեան, նոյնպէս ուսանելէ ետք Անգլիոյ մէջ, կը պաշտօնավարէ իբրև հովիւ Օքլէյտի (Գալիֆորնիա) Ս. Վարդան Եկեղեցիին, բազմաթիւ տարիներէ ի վեր, Իսկ չորրորդը զրօնք իր ուխտը, ծառայելէ ետք Հարաւային Ամերիկա:

1957ի դպրոցական վերամուտին, ձեմարանի Տեսչութիւնը ստանձնելու համար Ս. Էջմիածին մեկնած Գերշ. Տ. Հայկազուն Եպիսկ. Ի տեղ ժողովուրդ. վարժարանի Տեսչութեան պաշտօնը յանձնուեցաւ Հոգշ. Տ. Թորգոմ Վրդ. Մանուկեանի, որ 1940ական թուականներուն եղած է Փոխ-Տեսուչը Վարժարանին, Այդ պաշտօնը կը վարէ մինչև 1960ի սկիզբը:

1959, Նոյեմբերի 15ին, Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս. Քէմհանեան կը ձեռնադրէ Սարգիս Սրկ. Պաղտատեանը և կը վերակոչէ Տ. Յուսիկ՝ Հոգշ. Տ. Յուսիկ Ծ. Վրդ. Պաղտատեան հոգևոր հովուութեան պաշտօն կը վարէ Ամերիկա, իր ծննդավայրը, երկար տարիներ ծառայելէ ետք Ս. Աթոռոյս իբրև հովիւ Իսրայէլի հայոց, Նոյնպէս Ամերիկայէն եկած Արթըր Պոլթերս, երկու տարիներ ուսանելէ ետք Ընծայարան, վերադարձաւ իր ծննդավայրը, քահանայացաւ և կը ծառայէ իբրև հոգևոր հովիւ Տէր Միխայիլ անունով:

1960ի Փետրուար 7ին, Ընծայարանի շրջանաւարտներէն վեցը կը կատարեն իբրև ուխտը Սիմոն Սրկ. Խաչատուրեան կը վերակոչուի Տ. Արեակ, Վարդան Սրկ. Զաքարեան՝ Տ. Գեղամ, Գառնիկ Սրկ. Զավարեան՝ Տ. Սգնիկ, Յակոբ Սրկ. Թաշեան՝ Տ. Ժիրայր, Յարութիւն Սրկ. Աւետիքեան՝ Տ. Փառեմ և Զաւէն Սրկ. Գալայեան՝ Տ. Վրթանէս: Զեռնադրութիւնը կը կատարէ Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպիսկոպոս:

Հոգշ. Տ. Արշակ Ծ. Վրդ., Հոգշ. Տ. Գեղամ Ծ. Վրդ., Հոգշ. Տ. Ժիրայր Վրդ. և Հոգշ. Տ. Փառէն Ծ. Վրդ., տարիներ անցընելէ ետք Ս. Աթոռոյ զանազան պաշտօնակատարութեամբ, այժմ կը գտնուին Ամերիկայի զանազան քաղաքներ, ուր կը վարեն հովուական պատասխանատու պաշտօններ: Հոգշ. Տ. Արշակ Ծ. Վրդ. Խաչատուրեան հովիւն է Լոս Անճէլըսի Ս. Յակոբ Եկեղեցիին, Հոգշ. Տ. Գեղամ Ծ. Վրդ. Զաքարեան՝ Գանատայի Սէյնթ Մարթըրինա քաղաքի Ս. Գր. Լուսաւորիչ Եկեղեցիին, Հոգշ. Տ. Ժիրայր Վրդ. Թաշեան՝ Շիքակոյի Ս. Գր. Լուսաւորիչ Եկեղեցիին և Հոգշ. Տ. Փառէն Ծ. Վրդ. Աւետիքեան՝ Տիթթոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցիին, երկար տարիներ

բու ընդունել պաշտօնավարութեամբ: Տ. Վրթանէս Գալայեանն ամուսնացեալ քահանայ է Ամերիկայի մէջ, իսկ Եզնիկ Զավարեան լքած է իր ուխտը:

1940—1960, քահանայարեւոյժ ընթացքին, Ժառանգաւորաց Վարժարանն ընդունուած են 172 սաներ: Ասոնցմէ տասնըհինգը ձեռնադրուած են կուսակրօն քահանաներ և ինը՝ ամուսնացեալ քահանաներ:

Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի ուսուցչական կազմը հաշուած է միշտ Միաբանութեան զարգացիւմ դասը և փորձառու դասատուներ՝ ինչպէս Պր. Ն. Թամամեան, Պր. Պերճ Տարազեան (Սանտրուսի), Պր. Յովհաննէս Շէօմէլեան, Պր. Ներսէս Խիւտավերտեան, Պր. Յարութիւն Այվազեան, Պր. Պարզ և Պր. Արարամ Եղիայեաններ, Պր. Օհան Տուրեան, ինչպէս նաև Վեր. Զարիզ Բրիլման, որ երկար տարիներ Անգլերէնի դասատուն եղած է:

1948—1960, աշակերտութեան թիւը շարունակաբար եղած է 22—31 սաներ, առ հասարակ բաժնուած Ժառանգաւորաց չորս և Ընծայարանի երեք դասարաններու վրայ: Նոյն թուականներու աշակերտներէն Տիգրան Մէթնեան 1957ին մեկնեցաւ իր ծնողաց պնդումով և այժմ՝ քահանայացած Տէր Բարի անուանով, կը ծառայէ Ամերիկայի մէջ: Փոկ իր դասընկերներէն Ստեփան Մարոնեան մեկնելով Անթիլիաս, կը ձեռնադրուի Տ. Զարեհ անուամբ և կը քահանայագործէ Կիլիկիան թեմին մէջ:

Ծաղոզուրեան օրեր — Ամենապատիւ Տ. Եղիշեկ Պատրիարք Տէրեհեան

Ամենապատիւ Տ. Եղիշեկ Պատրիարքի զանակալութեան յաջորդող ամիսներուն, Ժառանգաւորաց Վարժարանի տեսչութիւնը յանձնուեցաւ Հոգշ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեանի, իսկ ներքին տեսուչի և վերահսկիչի պատասխանատու պաշտօնը՝ Ժանօթ մանկավարժ Յակոբ Պոռնիզեանեանին:

1961 Հոկտ. 1ին, նորընտիր Պատրիարքը կատարեց իր պատրիարքական շրջանի առաջին ձեռնադրութիւնը, ի կարգ քահանայութեան կոչուեցան Յարութիւն Սրկ. Իգնատիոսեան, որ անուանուեցաւ Տ. Վաչէ, Յակոբ Սրկ. Պատուէրեան՝ Տ. Կոմիտաս, Արամ Սրկ. Գաղանճեան՝ Տ. Վահրէն և աշխատաւոր Միաբան Մկրտիչ Սրկ. Խաչատուրեան՝ Տ. Վստաբ:

Հոգշ. Տ. Վաչէ Ծ. Վրդ. Իգնատիոսեան երկար տարիներ է ի վեր հոգեւոր հովիւն է Հարաւային Ֆրանսայի Ս. Թադէոս եկեղեցիին, ուր և կը զբոսորդէ կրօնական գրականութեամբ: Իր օժակիցները՝ Կոմիտաս և Վահրէն, Ժառանգութեան զրկուեցան Ամերիկա և հոն ուխտագործած՝ աշխարհականացան: Հոգշ. Տ. Վաղարշ Վրդ. Խաչատուրեան բոլորանուէր ծառայութեամբ կը վարէ Ս. Յարութեան Տաճարի Տեսչութիւնը:

Նոյն տարին, նախկին Ժառանգաւոր Արամ Սրկ. Գառապարեան կը ձեռնադրուի Եգիպտոսի մէջ, Առաջնորդ Մամբրէ Արք. ի կողմէ և կը վերահսկուի Տ. Շնորհ:

1960—61 տարեշրջանէն առաջ Ժառանգաւոր ընդունուած աշակերտներէն նոր խումբ մը, աւարտած ըլլալով Ընծայարանի դասընթացը, կոչուեցան քահանայութեան Ամեն. Տ. Եղիշեկ Ս. Պատրիարքի ձեռքով, 1963ի Յուլիս 21ին, Վարդավառի տօնին: Վարդան Սրկ. Շամլեան վերակոչուեցաւ Տ. Դանիէլ, Պետրոս Սրկ. Աղոյեան՝ Տ. Սամուէլ, Հայրապետ Սրկ. Թօփալեան՝ Տ. Վահան և Յովհաննէս Սրկ. Դարիպեան՝ Տ. Տաբու:

Հոգշ. Տ. Դանիէլ Վրդ. Շամլեան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ ծառայելէ ետք, այժմ կը վարէ հովիւի պաշտօն Ատոհս—Ապելպայի մէջ, Եթովպիայ: Հոգշ. Տ. Սամուէլ Վրդ. Աղոյեան կը գտնուի Ամերիկայի Արեւմտեան թեմին մէջ, ուր հոգեւոր հովիւի պաշտօնով կը ծառայէ տարիներէ ի վեր: Հոգշ. Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեան հովիւի պաշտօնով ծառայելէ ետք Ֆրանսայի և Եթովպիոյ մէջ, այժմ կը վարէ Ամ. մանի եկեղեցւոյ և նախակրթարանի զոգր տեսչութիւնները: Հոգշ. Տ. Տաբու Մ. Վրդ. Դարիպեան վարելէ ետք Փոխ—Տեսուչի պաշտօնը Ժառանգաւորաց Վարժարանին,

մեկնեցաւ Հարաւային Ամերիկա, ուր կը շարունակէ պաշտօնավարել իբրեւ հոգեւոր հովիւ ի Գոթտոպա (Արժէնթին):

1965 թ Օգոստոս 1ին, Վարդավառի տօնին, Ամեն. Տ. Եղիշէ Պատրիարք ձեռնադրեց Յովհաննէս Սրկ. Այվազեանը և վերակոչեց զայն Տ. Արեհն:

Հոգշ. Տ. Արշէն Վրդ. Այվազեան, վարելէ ետք Վարժարանին Փոխ-Տեսչութեան պաշտօնը, մեկնեցաւ Ամերիկա, ուր և կը քահանայադործէ Ֆրիւտէլֆիոյ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ:

Նոյն տարուան Հոկտեմբերի 10ին, Վարդապ Ռաչի տօնին, Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ, Ամենապատիւ Պատրիարք Սրբազանը ձեռնադրեց Ամերիկա ծնած և երեք տարի Ընծայարանի բաժնին յառուկ դասընթացներուն աշակերտած Տիրան Սրկ. Սամուրեանը, վերակոչելով զայն Տ. Վելոնդ:

Հոգշ. Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Սամուրեան երկու տարիներ ծառայելէ ետք Ս. Աթոռոյս, կը կոչուի իր ծննդավայրը և ցարդ կը քահանայադործէ իբրեւ հոգեւոր հովիւ Լովէլի (Մէսէչուսէց) Ս. Վարդանանց եկեղեցիին:

1965 թ Սեպտեմբերին, Գերշ. Տ. Յակոբ Եպս. Վարդանան մեկնեցաւ Մարսիլիա, ստանձնելու համար Հարաւային Ֆրանսոյի Կաթողիկոսական Պատուիրակի պաշտօնը և Ժառանգաւորաց Վարժարանի Տեսուչ կարգուեցաւ Հոգշ. Տ. Ներսէս Վրդ. Բապուճեանը:

1966 թ Մայիս 29ին, Հոգեպատեան տօնին, երկու ընթացաւարտներ ևս կոչուեցան կատարելու իրենց ուխտը: Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքը կատարեց ձեռնադրութիւնը: Խաչիկ Սրկ. Երէցեանը վերակոչեց Տ. Պարէս և Յարութիւն Սրկ. Թօփալեանը՝ Տ. Զարեհ:

Հոգշ. Տ. Պարէս Վրդ. Երէցեան համալսարանական ուսում ստանալէ ետք Երուսաղէմի և Տիբրոյթի մէջ, այժմ կը քահանայադործէ Մոնթրէալի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ իբրեւ հոգեւոր հովիւ: Իր ընկերը մեկնեցաւ Ֆրանսա նոյնպէս քահանայադործելու, սակայն թողուց իր կարգը:

1967 թ դպրոցական վերաբարցումին, Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Պատրիարքի փափաքին և հրահանգին համաձայն, Գերշ. Տ. Շահէ Եպս. Աճէմեան ստանձնեց վերապետելի պաշտօնը Ժառանգաւորաց Վարժարանին և Ընծայարանին:

1968 թ Յուլիս 28ին, Նորին Ամենապատուութիւնը ձեռնադրեց չորս ընթացաւարտներ Ընծայարանէն: Եղիս Սրկ. Պալիօզեան կը վերակոչուի Տ. Աղաճ, Թորութիւն Սրկ. Մխսեան՝ Տ. Սիփաճ, Մանուէլ Սրկ. Մարֆազէլեան՝ Տ. Նարեկ և Յովհաննէս Սրկ. Ղարիպեան՝ Տ. Սեւաճ:

Հոգշ. Տ. Աղան Ծ. Վրդ. Պալիօզեան եղած է Փոխ-Տեսուչ Ժառ. Վարժարանին, ապա մեկնած է Մայր Հայրենիք, հայագիրական իր ուսումը կատարելագործելու, իսկ այժմ կը դասնւի Աւստրալիա, իբր օգնական կաթղ. Պատուիրակի: Հոգշ. Տ. Սիփան Վրդ. Մխսեան մի քանի տարի ծառայելէ ետք Ս. Աթոռին, կը քահանայադործէ այժմ Ամերիկայի Արեւմտեան թեմին մէջ: Հոգշ. Տ. Նարեկ Վրդ. Մարֆազէլեան կը պաշտօնավարէ Փասսատէնայի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին իբրեւ հոգեւոր հովիւ: Հոգշ. Տ. Սեւան Վրդ. Ղարիպեան նուիրուեցաւ Ս. Աթոռոյ Ժառապութեան, վարեց ու կը վարէ տեսչական և ուսուցչական պաշտօններ:

(Մնացեալը յաջորդիւ)

Շ.